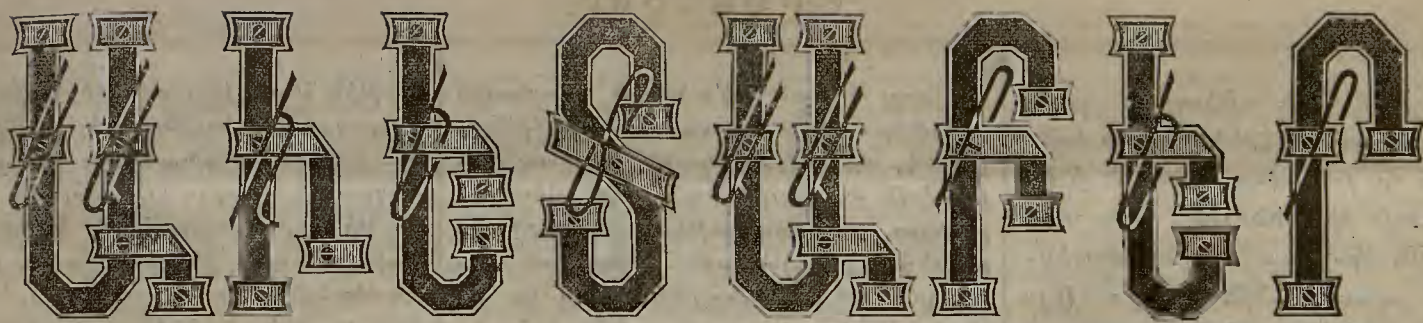
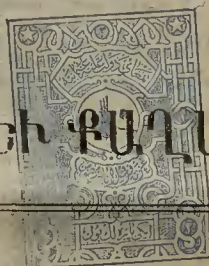

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԽԷ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՄԱՐՏ 17, 1894

ԹԻԻ 11

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Երես
Վտանգաւոր Գործի Ձեռնարկել	81
Աւելիներ	81
Կրթական Մեթոտներու Բարեփոխում	82
Ձարմանայի Կոշկակար Մը	83
Ինչու Մարդիկ Կը Կուրծան	83
Մի' Հազար	84
Թահոյց Ձեռնարկ	84
Ձարագործները Վերստին Ճանչնալու Դըժ- ուարութիւնները	84
Թղթակցութիւնք	—
Քարոզ	84
Աւելի Կու տանք Թէ Կընդունինք Կամ Քրիստոս Այցելուն	86
Հանդէս Քաղաքական	87
Դրամական	88

ԱՒԵՏԱՐԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը ճրատա-
րակոսի ամեն շաբաթ օր:

Տարեկան գինն է ամեն տեղւոյ համար
կանխիկ 1 1/2 մեծիտիկ, վեցամսեայն՝ 3/4
մեծիտիկ: Թղթատարի ծախքը խմբագրու-
թեան վրայ է: Մեկ քերքի գինն է 30 փարա:
Խմբագրութեան, բաժանորդագրութեան
եւ քրատարութեան պատկանեալ ամեն
գրութիւնք պարտին ուղղութիւն առ Մ. Ն.
Ս. Պարնցմ, Ամբիգան Խան, Կ. պոլիս:

Ամերիկայի Միտինարաց Ընկերութեան Կողմանէ,
Ճ. Ք. ԿՐԻՆ, ՄՏՏՈՒՄՆԵՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՆԵՐՄ, ՏԵՐՈՒՆ-ՄԱՐԳԱՐԻ

ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ ԳՈՐԾԻ ՁԵՆՆԱՐԿԵԼ

Շատ ողջամիտ խրատներ կան որոց
արք և կանայք կը կարօտին, որպէս զի
կարող ըլլան ուղիղը ճանչնալ և զայն
ի գործ դնել, սակայն մին մասնաւորա-
պէս պարտի ժամանակ ժամանակ շեշ-
տուիլ: Որ է սա. Ձգուշացիր ամէն
գործէ կամ ընթացքէ որ եթէ ուրիշ-
ներուն յայտնուէր պիտի զարհուրէիր,
և զոր վախ կամ ո և է ուրիշ շարժա-
ւիթ ծածկել կու տայ քեզ: Հոգին ունի
կերպ մը իր աչքերը գոցելու և մերժելու
անաչառ կերպով դատել իր մտադրած
գործերը երբ անոնք չար և գարշելի են:
Միտում մը ունի հոգին յանդիմարար և
անզգուշութեամբ, առանց անկողմնակալ
խորհրդածութեան, ծածուկ մեղքերու
մէջ նետուիլ և արթննալ անոնց վրայ
մտածելու միայն այն ատեն երբ գործը
լնացուցած է: Գործ մը կը ներկայանայ
մեզ որ կը խոստանայ հաճոյք կամ
նիւթական շահ: Գործին հետ, հոգւոյն

մէկ նուրբ օրէնքով կամ բնազդմամբ,
կապակցեալ է եղելութիւնը դադող պա-
հելու և ծածկելու հակում մը: Կայ ա-
ւելի կամ նուազ երկիւղ մը թէ եղելու
թիւնը պիտի յայտնուի և հրապարակ
պիտի ելլէ: Ճիշդ հոս ապահով ընթացքն
է անմիջապէս կանգ առնել: Մահացու
վտանգ մը կը սպասէ այն մարդուն որ
այսպիսի պարագայից մէջ տակաւին կը
շարունակէ անդամ մը զինք հրապուրող
ճամբան: Մարդ կարենայ կամ չկարե-
նայ անխտիր միտ դնել այն կանոնին որ
անտարակոյս իր առաջադրած ընթացքը
կը դատապարտէ, շատ վտանգ կրնայ
ըլլալ թէ, քանի որ կը սոսկայ իր ընթաց-
քին յայտնուէր և կը վախճայ իր վարքին
ի հրապարակ ելլելէն, այնպիսի դուրժ
մը ընելու վրայ է որմէ պիտի ամենայն ետքը,
և որուն ուշ կամ կանուխ դատապար-
տութիւն և պատիժ կը սպասէ: Պար-
տիմբ պատրաստ ըլլալ մեր ներքին
և արտաքին կեանքը, մեր գործառ-
նութիւնները մեր անձին և այլոց հետ,
ամէն վայրկեան թէ՛ մարդկային և թէ՛
աստուածային քննութեան ենթարկել:
Այն անձը որ կը վախճայ հետադուր-
թենէ և կը ջանայ իր արարքները ծած-
կել, սխալ շաղի մէջ կը գտնուի:

ԱՌԻԹՆԵՐ

Քիչ առաջ հարուստ Ամերիկացի մը
մեռաւ, թողլով իր միակ որդին, քսան
տարեկան երիտասարդ մը: Հաշիւ եղաւ
որ եթէ այդ երիտասարդը իր բոլոր
գործն ընէր միայն իր ստացուածքին
հոգ տանիլ, քանի մը տարիէն՝ ստակ
դիզելու սովորական ընթացքով երկրին
ամենէն հարուստներէն մին պիտի ըլ-
լար: «Ահ», կը պոռար հասարակու-
թիւնը, «ինչ բաղդ: Միլիոնաւոր տղոցմէ
մին չունի այսպիսի բաղդ:»

Սրտաշարժ դէպք մը կը պատմուի
որ պատահած է Հրեմիկիթընի կում-
սուհոյն Անդրիոյ Սե Գաւառի հանքա-
գործներուն մէջ ըրած գործին ժա-
մանակ: Տեսնելով որ այս աղքատ
հանքագործներէն շատեր Աստուծոյ և
Քրիստոսի անունը երբեք լսած չեն,

վերոյիշեալ կոմսուհին քարոզիչներ զրկեց
անոնց մէջ բայցօթեայ ժողովներ դուռնա-
րելու: Հուլիսիտ և վէն, Ուէլլիեանք,
և անոր օգնականներուն մէջ էին: Իր
կալուածին վրայ խուցի մը մէջ կը բնա-
կէր հաշմանդամ և կոյր աղջիկ մը,
էլիզա փուլարտ անուամբ, որ լսեց այս
մեծ գործին վրայով: Գլեակը տարուե-
լով խնդրեց որ Տիկին Հրեմիկիթընի
ներկայացնեն զինք: «Կրնամ օգնել
քեզ», հարցուց նա խոնարհաբար:
«Բան մը ըրած չեմ Աստուծոյ համար:»
Ծառաները ուղեցին զնա վունտել, սա-
կայն կոմսուհին միջամտեց: «Նա կաղ է
և կոյր, և մինչև իսկ իր ձայնէն կը
սարսափի», կ'ըսէին անոնք: «Աստուած
իր պատգամաւորները կը կոչէ», պա-
տասխանեց կոմսուհին: «Այս դիշեր
հանքաց մէջ տեղի ունենալիք ժողովը
տարէք զնա:» «Արդ», կ'ըսէ ծերունի
պատմիչը, «էլիզա, իր առանձնութեան
միջոցին, շատ երգեր սորվեր էր, և իր
ձայնը ունէր այնպիսի քաղցր շեշտեր
որ լսողին աչքերէն արցունք կը բե-
րէին: Երբ խաչեալ Քրիստոսին վրայ
կ'երգէր, կանայք կ'աղաղակէին և
մարդիկ սաստիկ կու լային: Ոչ մի քա-
րոզիչի խօսքերն այնչափ աղդեցիկ էին
որչափ յարգէ անկողնին վրայ պառկող
այս աղքատ հաշմանդամ աղջկան երգը:
Տեղէ տեղ կը տանէին զնա, և շատ
մարդիկ անոր միջոցաւ դարձի եկան:»
Կ'ըսուի թէ երբ Տիկին Հրեմիկիթըն
կը պատմէր անոր այն հոգիներուն վրայ
որ իր ձեռքով բարեք դարձել գրգուռ-
յան, անոր ողորմելի, աղեղ դէմքը
հրեշտակի դէմքի մը նման կը դեղեց-
կանար: «Ո՞վ կը կարծէր որ Աստուած
զիս պիտի ընտրէր», կ'ըսէր:

Քանի մը շաբաթ առաջ Ամերիկայի
քաղաքացի միոյն մէջ շէնք մը յանկարծ
փլաւ: Անոր մէջ կը գտնուէին հարիւ-
րաւոր դրաղերներ և աշխատաւորներ,
որոց շատերը ինկող կոյտին ներքեւ
ճղմուկեցան: Սեւամորթ տղայ մը որ փո-
ղոցին վրայ կը գտնուէր, վերի յարկերուն
պատուհաններուն մէջէն տեսաւ զհերոսն
բաղմութիւնը: Փախչելու ճամբայ չկար:

վայրկեան մը եւս՝ և անկարելի պիտի ըլլար մէկը աղաւթել: Ելեկտրական կանթիւնի ցիցի մը գաղաթը ելաւ, և իրեն հետ սանդուխ մը առնելով անոր մէկ ծայրը ցիցին վրայ լաւ մը հաստատեց, և միւսը պատուհանին կցեց: Այս հնարքով տասնէհինգ կեանքեր աղատուեցան: «Ինչպէս եղաւ որ ատիկա խորհեցար», հարցուց մէկը: «Ինծի կու գայ թէ Աստուած ուղեց ինձ առիթ մը տալ», ըսաւ նա յարգանքով:

Ամէն մարդու և կնոջ կը ներկայանայ առիթ մը: Թերեւս չըլլայ այն ստակ դիպելու առիթ: Թերեւս անոնք չեն գիտեր թէ ի՞նչ պատասխանատուութիւններ կամ փորձութիւններ կան մեծ հարստութեան մէջ, սակայն եթէ ուղեն կրնան ուրիշ մարդկային կեանքեր աւելի զօրացնելու և սրբացնելու, կամ Աստուծոյ կորուսեալ զաւակաց մէկ քանին Անոր վերագարձնելու գործին տուած մեծ երջանկութիւնը վայելել:

ԿԻՐՈՒՄԱՆ ՄԵԹՈՏՆԵՐՈՒ ԲԱՐԻՈՓՈՒՄ

3.

[Խմբագրական]

Այս շաբթու և գալ շաբթու պիտի խօսինք երկու նորակազմ հաստատութեանց վրայ, որոց նպատակն է մտաց կանոնաւոր մշակութեան բարիքները փնտռելու գրգռել զայնպիսիս որ աւարտած են իրենց դպրոցական շրջանը, և կամ որոց պարագայը չեն ներեր վարժարան երթալ: Եթէ լաւ բան է գիտութիւնը, եթէ մարդու մը բարիք է իր մտաց հորիզոնն ընդարձակած ըլլալ և խելացութեամբ դիտող ըլլալ գիտական յառաջդիմութեան և օրուան քաղաքական իրողութեանց, ապա ուրեմն բաղձալի է այդ բարիքները հաղորդել որչափ հնար է շատերու: Երկրի մը զօրութեան և ապահովութեան նպաստաւոր է ունենալ ինչպէս դաստիարակեալ հայրեր՝ նոյնպէս դաստիարակեալ մայրեր, ինչպէս մտացի բժիշկներ և իրաւագէտներ՝ նոյնպէս մտացի հողագործներ և արհեստաւորներ: Սակայն երբեք հնարաւոր պիտի չըլլայ որ ամէն մարդ վարժարանական կատարեալ կրթութիւն ստանայ: Շատերու պարագայը չեն ներեր. նաեւ ոչ մի ազգ կրնայ թոյլ տալ որ իր փոքր զաւակունք այնչափ տարիներ հեռի մնան կեանքի գործօն աշխատութիւններէն: Սակայն ամէն անձի քաջակրթութիւն կրնայ տրուիլ որ իր պարագայ ժամերուն մէջ աշխատի վարժարանական կենաց բարիքներն ըստ կարելոյն ի ձեռս բերել: Շատեր որ բարձրագոյն դաստիարակութիւն ընդունած են վարժարանէ ելլելէ ետքը մտային ծուլութեան կը սովորին: Եթէ կը կարգան երբեք, կը կարգան հարեւանցի կերպով առանց մասնաւոր նպատակ ունենալու, և մանաւանդ կը նուազեցնեն քան կը զարգացնեն իրենց մտային կարողութիւնները: Կրթական երկու շարժումները որոց վրայ պիտի խօսինք՝ այս կարգի անձանց պէտքերը լեցնելու համար սկսուեցան:

Անոնցմէ մին է Շաթոգուա հաստատութիւնն յԱմերիկա: Այս անունն առնուած է գեղեցիկ լճէն որ կը գտնուի Նիւ Եորքի նահանգին հարաւային արեւմտեան անկիւ-

նը, որոյ մօտ տեղի կ'ունենան ամառնային ժողովներ: Սոյն հաստատութեան հիմնադիրն էր Վեր. Տր. Վինսենթ որ յետոյ Մեթոսիսթ եկեղեցւոյ եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ: Հաստատութեան ծրագիրը կը բովանդակէ երկու բան. տարեկան ընթերցմանց կանոնաւոր ընթացք մը և ամառնային ժողով, որոց առաջինն է կարեւորագոյնը: Չորս տարւոյ համար կանոնաւոր ընթերցումներու յատկագրի մը պատրաստուած է և իւրաքանչիւր ամսոյ համար մասնաւոր նիւթեր նշանակուած: Սոյն կրթական շարժման հետ նշանաւոր կերպով կապակցութիւն ունեցող անձ մը, անոր նկատմամբ խօսելով, կ'ըսէ թէ անդամակցութեան համար ուրիշ բան չպահանջուիր, բայց միայն հաւատարմութեամբ աշխատելու յօժարութիւն. սիրով կ'ընդունուին ծերք և երիտասարդք, հարուստք և աղքատք հաւասարապէս. և հաստատուն հաւատք կ'ընծայուի սա ճշմարտութեան թէ դաստիարակութիւնը կը վերջանայ կենաց հետ միայն: Հաստատութիւնը կազմակերպութիւն առաւ 1878ին և առաջին դասը աւարտեց ընթացքը 1882ին: Անշուշտ դասին անդամներէն շատեր երբեք իւրաքանչիւր չեն տեսներ: Տպեալ ծրագիրներ կը ղրկուին հանգերձ ցանկով մը գրոց որ պիտի կարդացուին և նիւթոց որ պիտի ուսումնասիրուին: Ամէն ուսանող առանձինն կը կարգայ իր պարագայ ժամերուն մէջ, և երբեմն երբեմն կը գրէ կեդրոնական յանձնաժողովին: Կը պատմէ ինչ որ ըրած է և կը պատասխանէ տպեալ հարցումներու որ ղրկուած կ'ըլլան դասընթացքին մէջ գրտնուած նիւթերու վրայ: Անոնք որ նշանակուած գիրքերը կը կարգան չորս տարուան ամբողջ շրջանին մէջ և կանոնաւորապէս կը ղրկեն տպեալ հարցումներուն պատասխանները՝ ընթացաւոր կը համարուին այդ շրջանին վերջը: Մինչև 1890 տարին 150,000 անձինք առուել կամ նուազ կանոնաւորութեամբ հետեւած էին ընթերցանութեան դասընթացքին: 1882էն 1889 առաջին ութ դասերուն շրջանաւարտներուն թիւն է 21,921: Կրնայ ըսուիլ թէ ամէն ոք կարող է ինք ընտրել իր ընթերցմանց մասնաւոր ընթացքը, բայց մարդ կը քաջալերուի սա մտածմամբ թէ հաղարաւոր ուրիշներ կը հետեւին նոյն ընթացքին և կը մասնակցին նոյն թղթակցութեան որ այսպէս կը կատարուի ընկերակցութեան դիւանին հետ: Մեծ մասն այն անձանց որոց համար սահմանուած է այս ընթացքը՝ չէին կրնար այնքան յաջողապէս ընտրել ո եւ է նիւթի վրայ խօսող լաւագոյն գիրքերը որքան կրնայ ուսումնական անձերէ բաղկացեալ այն յանձնաժողովը որուն յանձնուած է այս գործը: Ընդհանրապէս նշանակուած ընթերցումներու ընթացքը աւելի պատմական և գրական է քան գիտական, բայց զանց չառնուիր գիտութիւնը: Այս ձմրան համար ընտրուած նիւթերը գաղափար մը կու տան ընթերցմանց որպիսութեան վրայ: Գլխաւոր նիւթն է «Հոգի և Արդի Եւրոպայի Կազմութիւնը» այսինքն՝ Հոգեմեկան պատմութեան ուսումնասիրութիւն մը սա նպատակաւ որ տեսնուի թէ արդի Եւրոպան ի՞նչ կը պարտի վաղեմի կայսրութեանց մեծագոյնին: Կան նաեւ մասնաւոր նիւթեր, որպիսի են «Ինչ Ըրաւ Կոստանդիանոս Բիւստոնէութեան Համար» և «Մեծին Կարողութիւնը Կենաց Ընդարձակ Ուսումնասիրութիւն» որք ընականապէս կապակցեալ են վերոյիշեալ ընդհանուր

նիւթին հետ: Անցեալը ներկային հետ կը կապակցուի ուսումնասիրելով «Միջին Դարու հռչակաւոր դիւցազանց համառօտ կենսագրութիւնները» և «Փարիզու հիմնարկութիւնը, բարգաւաճումը և ներկայ վիճակը»: Ապա, ինչպէս բնական է անցնիլ Հռոմայեցիներէն այն ազգին որ հիմա կը գրաւէ անոնց նախնի բնավայրը, կայ ուսումնասիրութիւնը արդի Իտալիոյ ինչ ինչ հանգամանաց, զոր օրինակ՝ անոր զինուորական կրթութեան, կրթական հաստատութեանց և զանձային կացութեան: Պատմականին հետ ուշադրութիւն կը տրուի գեղեցկագիտականին, և նիւթերէն մին է Հոգի և Միջին Դարու գեղարուեստը: Գիտութիւնը զանց չառնուիր բոլորովին, վասն զի կայ մասնաւոր ընթացք մը տնտեսագիտական ընթերցումներու, նաեւ կենսաբանական և աստղագիտական մի համառօտ ուսումնասիրութեան:

Շաթոգուայի կրթական շարժման երկրորդ գործն է ամառնային ժողով: 1894 տարւոյն համար պատրաստուած ծրագրէն կը տեսնուի թէ կրթական ժողովներ պիտի գումարին յուլիս 1էն մինչև օգոստոս 26: Սոյն ժողովներու մէջ խորհրդածութեան ղլխաւոր առարկայ պիտի ըլլայ Տասնեւիններորդ Դարը: Ամէն օր ճառախօսութիւններ տկլի պիտի ունենան նոր ամիթիթատորնին մէջ ուր կ'ընան հանդիսա նստիլ քանի մը հազար հանդիսականներ: Նշանաւոր ատենախօսներ պիտի ճառեն դարուս քաղաքական գրական, արուեստագիտական, ճարտարարուեստական և ընկերային զարգացման վրայ: Տեղի պիտի ունենան նաեւ գիտական ճառախօսութիւններ որք պիտի լուսաբանուին և պարզուին քաղաքներու և գործիներու օժանդակութեամբ: Առաւ երաժշտութիւն պիտի ըլլայ գործիական և ձայնական, նաեւ քաղմաթիւ նուագանդէսներ: Պիտի ըլլան նաեւ ուրիշ շատ տեսակ գումարածութիւններ, ի մէջ որոց են թիավարութիւն և նաեւ պտոյտ թիւ վրայ, ըմբշմարտութիւններ ցամաք վրայ, հեղելու մրցումներ, և այնպիսի հրապարակախօսութիւններ որոց հրապարիչ հանգամանք կ'ընծայուի մոգական լապտերի և այլ գործիներու կիրառութեամբ: Պիտի ըլլայ նաեւ մանկավարժական դասախօսութիւն ուսուցչական արուեստը սորվեցնելու համար, և ձեռնհաս ուսուցիչներ ներկայ պիտի ըլլան և պիտի ուսուցանեն յաջողութիւն, խօհարարութիւն, և ուրիշ քանի մը բաներ: Ամառնային այս ժողովներու ներկայից թիւը հիմա հազարներու կը հասնի: Ամերիկայի ուսուցչաց և վաճառականաց մէջ հետզհետէ կ'ընդհանրանայ տարւոյն ամենէն տաք եղանակին պարագայուդ առնելու սովորութիւնը: Եւ ուղեւորութեան դիւրութեանց չնորհիւ, որ հոն կան, դիւրին է հաւաքուիլ այն առողջարար և գեղեցիկ տեղը ուր վայելը և օգուտ, զբօսանք և գործ այնքան ողջմտութեամբ կը խառնուին իւրաքանչիւր:

Մեծ համախմբումը տեղի կ'ունենայ ի Շաթոգուա, բայց ոչ մէկ տեղ կրնայ բաւել այն ամենուն որ կ'ուզեն համախմբուիլ այս նպատակաւ: Ամերիկեան ընդարձակ երկրին այլ և այլ կողմերը ուրիշ հանելի վայրեր ընտրուած են նմանօրինակ բայց փոքրագոյն համախմբումներու համար: Ասոնցմէ ոմանք կը տեսնուին մէկ շաբաթ, ոմանք երկու շաբաթ և ոմանք մէկ ամիս: 1890 տարւոյն ամրան մէջ, բայց ի Շաթոգուայի զպրոցէն, այսպիսի 45 ամառնային դպրոց-

հեր կազմուցան որոց մին էր ի Գանատա, մին յԱնդրիա, եւ բոլոր մնացեալները Միացեալ Նահանգաց մէջ: Ամերիկեան խմբագիր մը, Շաթոգուայի վրայ խօսելով, կ'ըսէ, «Լճին եղերքը լուրջ ուսանողներու այս ամառնային համալսմբումը մեր քաղաքակրթութեան նորագոյն զարգացման ամենէն ուշագրաւ նշաններէն մին է»:

Շաթոգուայի ուսումնական շարժման այս համառոտ նկարագրութիւնը անկատար դադար մը միայն կրնայ տալ անոր վրայ: Խոնարհ սկզբնաւորութիւն ունեցաւ այն, եւ իր կեդրոնատեղին էր ի սկզբան փոքրիկ սենեակ մը ի Փլէյնֆիլտ, Նիւ Ճըքզի, ուր կը նախագահէր Տր. Վինսթընթ: Ապա ունեցաւ ընդարձակ չէնք մը եւ 1890ին փոխադրեց իր գիւղանկրն ի Պըֆալտ, որ մեծադոյն քաղաքն է Շաթոգուա լճին մօտ: Բազում դարգերներ կը գործածուին, վասն զի ընդարձակ է թղթակցութիւնը, եւ 1880էն հետէ պատուական ամսաթերթ մը կը հրատարակուի «Շաթոգուա» անուամբ: Ուսանողներու այս միութեան անդամներ կը գրուին ուր որ անդդիներէն լեզուն կը խօսուի, ինչպէս՝ Ճափոնի, հարաւային Աֆրիկէի, Սիամի, Հալայի կղզեաց մէջ եւ ուրիշ շատ տեղեր:

Տարակոյս չկայ թէ մեծ օգուտ բրած է այն: Հազարաւոր մարդոց քաջալերութիւն տուած է աշխատիլ եւ մտօք դարգանալ որչափ հնար է: Եւ մանաւանդ, նպաստած է ուսմանց եւ գիտութեան ծաւալման, այլեր եւ կրնան մղած է աշխատասիրութեան եւ առաջնորդած է զանոնք յաղթել հեշտասիրութեան եւ ծուլութեան:

ԶԱՐՄԱՆԱԼԻ ԿՕՇԿԱԿԱՐ ՄԸ

Քանի մը տարի առաջ Սկովտիոյ մէկ քաղաքին մէջ կը բնակէր մարդ մը որուն անունը պիտի չտանք: Այս յօդուածը գրողը օր մը այցելութիւն տուաւ անոր, եւ անոր տան մէջ իր անցուցած մէկ իրիկուան յիշատակը իր ամբողջ կենաց վրայ զօրաւոր ազդեցութիւն գործած է:

Այդ մարդը որ արհեստով կօշկակար էր երեք սենեակ ունէր: Իր խանութը եւ երկու ննջարան: Խանութին մէկ կողմը կային աշխատելու նստարան մը, աթոռակ մը, տակաւ մը ջուր որուն մէջ կաշի դրուած էր կակուղցներու համար, եւ չկարկըտուած կօշիկներու դէզ մը: աշխատասէր կօշկակարի մը անվրէպ նշաններ: Իսկ պատերուն վրայ եւ տախտակամածին մէջ տեղ կային հազուադիւրս բրածոներով լեցուած դարակներ: Հոն կային տեղակ տեղակ բոստեր, կազմութեան ամէն աստիճաններով: Չանոնք հաւաքողը կոնակը նստարանին դարձուցած էր եւ պարծանօք կը ցուցնէր զանոնք:

Աղքատ եւ անուս արհեստաւորի մը հագուստն ունէր նա, եւ յոյժ բարեպաշտ սուրբի մը դէմքը: Մարդուն օրական աշխատութեան նշաններուն եւ իր գիտական հմտութեանց ընծայած հակապատկերը հիացմամբ լեցուց մեզ: Անոր ի ցոյց դրած հաւաքածոն կրնար ո եւ է հոշակաւոր դահլիճի փայլ տալ: Յետոյ համալսարան մը գնեց զայն:

Սակայն այս չէր բոլորը: Իր պարապոյ վայրկեաններուն միջոցին, գիշերուան մը թութեան մէջ, լուսավորագրութեան նոր եղանակ մը գտած է: Բոստերու վրայ ամենէն լաւ գրուած տետրակներէն մէկ քանին ինք երկարասիրած է, եւ զարդարած

է զանոնք այնչափ նուրբ պատկերներով որոց նմանը դուն ուրեք տեսնուած է, կամ երբեք տեսնուած չէ: Տարուինէ եւ Հըքսթիէ գրուած նամակներ ցուցուց մեզ, նաեւ եւրոպայի գիտական ընկերութեանց շատերուն պատուակալ անդամ էր: Աչքերը արցունքով լեցուեցան երբ իր գրեթէ դերմարդկային յարատեւութեան արդիւնքները մեզ կը ցուցնէր:

Այս ալ չէր ամէնը: Տարիներով, օգնութեամբ իր միակ զաւկին, հսկած էր իր կնոջ վրայ որ անբուժելի խելագար մըն էր: Հարկ էր որ իրենցմէ մէկը խեղճ կնոջ վրայ միշտ հսկողութիւն ընէր: Մինչեւ իսկ վայրկեան մը առանձին թողուելու չէր նա, վասն զի կ'ատէր իր ամուսնոյն վերոյիշեալ նմոյսները որ անոր մթին կենաց միակ միւթարութիւնն էին, եւ երբ որ իր ձեռքը հասնէին, պատուհանէն վար կը նետէր զանոնք: Միայն երկայնամիտ քաղցրութիւն եւ վերջին աստիճան փափկութիւն կարող էին զսպել անոր աւերիչ սրտամտութիւնը:

«Ինչո՞ւ գնա յիմարանոց չղրկեցիր», հարցունքինք ակամայ:

Գիտական կօշկակարը անարեկեալ աչքերով վեր նայեցաւ, իւր թէ հարուած մը ընդունած ըլլար:

«Ձիւք զրկեմ: Կինս յիմարանոց զրկեմ: Եթէ դուք ըլլայիք այդպէս կ'ընէիք»:

Բոլոր ըսածն այդ էր, եւ բաւ էր: Մինչ կը խօսէր, գուռը բացուեցաւ, խեղճի եւ սոսկալի տեսարան, խեղճ կինը ջանաց խանութը մտնել: Անոր գուստը հանդարտեցնող խօսքեր կը մտնէին իրեն: Նորա ամուսնոյն երեսին վրայէն յուզման ամպ մը անգամ չանցաւ: Կնոջը վրայ խուժեց, եւ իւր թէ երկրին ամենէն առողջ միտք ունեցող եւ ամենէն քաղցր տիկինը ըլլար, իր բազուկը անոր մատուց, եւ անոր յատկացեալ սենեակը առաջնորդեց զնա:

Մեղմ խօսքերը եւ խիստ պատասխանները որ գոց դռնէն մեկ կու գային, կ'իմացնէին թէ կինը գիտարաւ խաղաղեցաւ: Մենք միտ կը դնէինք, զուգահեռ ծած եւ սրտերնիս խոնարհեցուցած:

Ինչ անձնուրաց եւ անշահախնդիր դորով լի կեանք մըն էր այդ: Ինչ ողբերգութիւն կար այդ չորս պատերուն մէջ, Բնութեան եւ նկարագրի այսչափ աղնուութիւն խիստ հազուադիւրս է, մարդ այնքան կը շուարի որքան կ'ակնածի անկէ:

Ինչ էր այս զարմանալի բարոյական զօրութեան գաղտնիքը:

Սենեակին մէջ բոստերու վրայ ճառող գիրքերէն դատ քիչ գիրքեր կային. սակայն աշխատութեան նստարանին վրայ կար փոքր գիրք մը, կաշի կողքով, հաւանօրէն նոյն իսկ հնակարկատին ձեռքով նորէն կազմուած: Գործածուելով հինցած էր: Ձեռքերնիս առնելով տեսանք որ Նոր Կտակարանն էր: Խոր ազդեցութեան ներքեւ վար գրինք զայն: Ասոր մէջ կար անոր ցուցած ոգւոյն օրինակը: Միայն «Վշտաց տէրը» սորվեցուցած կրնայ ըլլալ այս աղքատ լուծ կրողին այսպէս տանիլ եւ այսպէս փառաւորել ընտանեկան միջոցներուն ամենէն սոսկալին: Այն կորով որով, հակառակ այնպիսի դժուարութեանց որ շատ մարդիկ պիտի վհտեցնէին, այս ուսանողը կնճռոտ գիտութեան մը յաղթած էր՝ աննշան էր բաղդատմամբ այն հաստատամտութեան զոր իրեւ ամուսին ցուցուց քրիստոնէական համբերութեամբ տանելով իր անտանելի ճակատագիրը:

Դուռը բացուեցաւ: «Կը ցաւիմ» ըսաւ նա, «սակայն ներողութիւն խնդրելով կ'աղակեմ որ ուրիշ ատեն գաք: Կինէս չեմ կրնար հեռանալ հիմա»:

ԻՆՁՈՒ ՄԱՐԴԻԿ ԿԸ ԿՈՒՐՆԱՆ

Պատերէքանութեան աչաց հիւանդութիւններու կիրառութիւնը մեծ ուշագրութիւն կը գրաւէ այժմ յԱրեւելս եւ յԵւրոպա: Կ'երեւի թէ Միացեալ Նահանգաց մէջ պատահած կուրութեան դէպքերուն քսան եւ հինգէն մինչեւ քառասունն առ հարիւր՝ արդիւնք են բժշկներուն +++++ կոչած մանրիկ ֆերուին դժնդակ գործողութեան: Այս ֆերուին որ երբեմն կը ներկայացուի իրեւ լոյս եւ երբեմն իրեւ միջատ, շատ անգամ կ'երեւի աչքին լորձնաթաղանթին վրայ մանուկի մը ծնանկէն քանի մը օր կամ քանի մը ժամ ետքը: Եթէ իրեն թողուի, արագ արագ կ'աճի, կը տարածուի աչաց գունտին վրայ եւ կ'աւրէ գործարանը, արգելելով անոր սնանկութիւն միջոցները: Երբ բանը այս աստիճանին հասնի, անտը, որ յայնժամ կը կոչուի Լուսագարութիւն կամ Աչացաւ, անբուժելի է, եւ անոր եւթաւայ եղողները կը դատուին ի ծնէ կոյրերուն կարգը: Բայց երբ յիշեալ ֆերուին առաջին յարձակման պահուն զայն դարմանելու աղէկ հոգ տարուի, հնար է արտաքսել զայն առանց դժուարութեան, եւ անտացեալը, որ առանց դարմանի թողնու անբուժելի կոյր մը պիտի ըլլար, կը պահէ իր տեսողութիւնը:

Ամերիկայի Նիւ Եորք Նահանգին օրէնսդրական մարմինը վերջերս դրաւ օրէնք մը որ կը պահանջէ մանկաբարձներէն իմացնել ամէն անգամ որ նորածին մանկանց աչքերուն վրայ տեսնեն բորբոքում կամ կարմրութիւն: Չանցառու գտնուողներուն պատիժ կը սպառնայ: Այսպիսի անտը կը դարմանեն Առողջապահական Վարչութեան պատկանեալ բժիշկները, եւ քիչ կը պատահի որ անոնց մատակարարած դարմանը չջնջէ մակարոյձը: Անտարակոյս աւելի տնտեսական է բժիշկներու դարմանել տալ աղքատաց մանուկները եւ պահպանել անոնց աչաց տեսողութիւնը, քան յետոյ սնուցանել զանոնք կուրանցներու մէջ:

Աչքը եւթաւայ է այլ եւ այլ հիւանդութեանց, որոնց ծագումը ցարդ չէր ընծայուեր պատերէքանութեան: Այդ հիւանդութիւնք են աչքի կաթարիչներուն իրարու փակիլը, լուսն (կէշ ֆէրէշ), եւն: Լուսագարութիւնը որ այնքան շատ կը պատահի Եղիւղտոսի եւ Հնդկաստանի մէջ, եւ որ ծանօթ է Շարաւոտ լուսագարութիւն անունով, տակաւին կը դարմանուի սեղմիչ բնութիւն ունեցող գեղերով, որք, որչափ զիտնեք, կը գործածուին Փարաւոններուն ժամանակէն հետէ: Այդ անտին պատճառն է աչքին մէջ մշտապէս նիւթ մտնելը, եւ դուն ուրեք կը պատահի որ երկու աչքն ալ աղատուին երբ անգամ մը անտը մուտ գտնէ: Նախախնամութեան բարերար մէկ տնօրէնութեամբ անտին չարիքը կը կասի ընդհանրապէս, երբ աչքին մէկը կ'աւրի. ուստի Եգիպտացիք երբեմն կոչուած են Միականի ժողովուրդ: Լուսագարութեան այդ ձեւը շատ չպատահիր աւելի ցուրտ կլիմաներու մէջ: Թշնամին որուն հետ պարտիւք կուրելի +++++ է:

Ընդհանրապէս մարդիկ իրաւունք չեն ընել իրենց աչքերուն: Չափազանց կը յոգնեցնեն զանոնք, եւ յետոյ կը դարմանան

Թէ ինչո՞ւ անոնք կը թերանան իրենց պաշտօնին մէջ: Ի՞նչ աչքեր կը գտնուին որ կրնան սաստիկ աշխատիլ արհեստական լուսով. եւ աւելի քիչեր՝ որ կարող են կատարել իրենց գործերը կէս մթութեան մէջ: Երբ ծերութեան հասակին մէջ աչաց տեսութիւնը կը տկարանայ, մարդիկ կը զիմեն ակնոցներու, որով կը լեցուի պակասը: Բայց ակնոցն է արհեստական գրգռիչ որ կրնայ իր հակադրեցութիւնն ունենալ: Ուստի պէտք է գործածել զայնս բայց ա՛յն ատեն միայն երբ անհրաժեշտ պէտք կայ: Շատեր կուրացած են ժամանակին եւ ժամանակէ դուրս զօրաւոր ակնոց գործածելով:

ՄԻ՛ ՀԱՁԱՔ

Խոչափողի բոլոր անհանգստութեանց մէջ հազարու հակամիտութիւնը պէտք է ըստ կարի կամքին իշխանութեան ներքեւ գնել: Այն հին դադափարը թէ կոկորդին մէջ զգացուած անհանգստութիւնը նշան է թէ հոն կայ «բան մը զոր պէտք է դուրս հանել»: Բոլորովին մերժուած է աւելի բանաւոր եղող սա տեսութեամբ թէ այդ բանը դուրս հանելու շարունական եւ երկարատեւ ջանքերը շատ անգամ աւելի չարիք յառաջ կը բերեն քան որչափ յառաջ պիտի դային անոր հոն մնալովը: Խոչափողի ամէն տկարութեանց ժամանակ՝ կը կենայ աւելի կամ նուազ քանակութեամբ լորձուք, որ դուրս կը մղուի խոչափողին թաղանթապատ մակերեսէն: Հարկաւ կը տեսնուին միանգամայն բոլորովան նշաններ, այսինքն՝ տաքութիւն, ցաւ, ուռոյց եւ կարմրութիւն: Բայց գլխաւոր բանն է լորձուքը որ ըստ մեծի մասին պատճառ է անհանգստացմանց, զորս բնադգմամբ մը կը ջանանք մեղմացնել հազալով:

Արդ ստոյգ է որ յոյժ շատ պարագայից մէջ երբ հիւանդին առողջութիւնն աւելած է, խոչափողին մէջ մղուած հիւթը, լորձուքը, երբ խնամ կը տարուի, վերստին կը ծծուի շնչառութեան խողովակներուն վրայ գտնուող արեան նուրբ եւ րակներէն եւ կը խառնուի արեան մէջ, եւ կատարեալ ապաքինութիւն ձեռք կը բերուի: Բայց դիցուք թէ չսպասենք հիւթին արեան հետ խառնուելուն եւ համարելով թէ դուրս մղուած հիւթին մէջ մի մասնիկը, ընտելեամբ թունաւոր ըլլալուն համար, պէտք է ի բաց վտարել, բռնադատենք արտաշնչման բոլոր մասները եւ նոյն իսկ մարմնոյն ամբողջ կազմուածքը: Ի՞նչ կ'ըլլայ հետեւանքը: Կրնանք հասած ըլլալ մեր անմիջական նպատակին, կամ բոլորովան կեդրոնը մեր իշխողութեան նշան տրոյն կրնայ անցած ըլլալ: Երկու պարագային մէջ եւս, եթէ կարող ըլլանք տեսնել այն կէտը որուն ուղղուած էին մեր ջանքերը, պիտի գտնենք որ յառաջ բերած չեն մեր ակնկալած արդիւնքները: Փոխանակ բոլորովան մեղմանալուն, պիտի գտնենք թէ յառաջ եկած է այնպիսի արդիւնք մը որ հետեւանք է մարմնով վերքի մը քերուելուն: Գրգռումը անցած է առ վայր մի, բայց դարձեալ պիտի նեղէ նորոգեալ զօրութեամբ:

Խոչափողին մէջ մղուած հիւթէն աւելի բան, քան որչափ պիտի ելլէր մեղմով եւ ոչ յաճախ հազալով, վտարել աշխատելու ունակութիւնը յոգնեցնող եւ անօգուտ է:

ԹՈՉՆՈՅ ԶՆՁՈՒՄԸ

Թուղեներուն մէջ մին ամենէն հետաքրքրաշարժներէն զորս մարդիկ ջնջած են անհոգութեամբ, մեծ օհն է: Օքը չէր թռչեր, այլ իւր թեւերը կը գործածէր իբրեւ թիւր: Շատ ճարտար լողացող եւ սուզակ էր, այնպէս որ աւելի հեռաւոր տեղեր կը գաղթէր քան իր տեսակներէն շատեր որք թռչելու կարող են: Այնքան արագ էր իր շարժումը որ ուժեղ նաւաստիներէ թիաւարուող երեքուգաթի նաւակ մը կարող եղած չէ հասնիլ իր ետեւէն: Ամերիկայի մէջ կը գտնուէր Կրոնշտեյնայէ մինչեւ Վիրճինիա, Եւրոպայի մէջ՝ Իսլանտիայէ մինչեւ Պիտքէյի Ծոցը: Բայց քիչ էին այն տեղերը ուր ձագ կը հանէր, վասն զի մուշտակաւոր փոկերու նման կը թուի թէ զօրաւոր բնադր ունէր ինչ ինչ տեղեր ընտրելու: Թէ՛ թռչունը եւ թէ՛ իր հակիթը շատ կը փնտռուէին իբրեւ ուտեստ, եւ որովհետեւ իր բոյնը կը շինէր քիչ տեղեր եւ կեդրոններու եւ ձկնորսներու նաւակաց ձաւթաներուն մօտիկ, բացառիկ կերպով նշաւակ կ'ըլլար մարդոց յարձակման: Այս թռչունը կը թուի թէ ջնջուեցաւ 1840ին ժամանակները, եւ անոր մնացորդներն այժմ չափազանց բարձր գին կ'արժեն: Անոր վերջին կմախքը ծախուեցաւ 600 անգղ. ոսկւոյ, վերջին մորթը՝ 650 ոսկւոյ, եւ վերջին հաւկիթը՝ 1500ի:

Ազաւնոյ տեսակէ եղող այն դարմանալի եւ վիթխարի թռչունին, «սպիտակ», ջնջումը աւելի շոյտ եղաւ: Բազմաթիւ էր այս թռչունը երբ առաջին անգամ գտնուեցաւ Հոլանտացիք, յամին 1598 Մաւրիթիուսի մէջ որ կ'իյնայ Մատակաքարի արեւելեան կողմը իբր հարիւր մղոն հեռի անկէ: Թէպէտ անոր միւր կարծր էր եւ մինչեւ անգամ անախորժ, այնպէս անմտաբար կը հալածուէր եւ կը սպաննուէր նա իբրեւ ուտեստ, որ մէկ դարու մէջ անհետացաւ: Թանգարանք գրեթէ առասպելական գիներ կը վճարեն թռչնոյն մէկ կմախքին համար, բայց շատ քիչ ձեռք բերուած է: Արդարեւ գտնուած են բնախօսներ որ համարձակած են տարակոյս յայտնել այդ ճիշտ աղաւնիին երեք գոյութիւն ունենալուն վրայ: Գեղեցիկ էլէլը, կամ, որ նոյն է, ձերմակ ձկնկուլը (պլաշէն) որ կը գտնուի Քալիֆորնիա, եւ որ ծանօթ է նաեւ «իւտրաւոր ասպիտ» անուամբ, այժմ շատ սակաւաթիւ է, եւ քառորդ դար յետոյ պիտի տեսնուի թանգարաններու մէջ միայն: Անոր փետուրներուն մէկ ունկիին 24 տողար ծախուիլը մահուանը ազդարարութիւնն եղաւ, վասն զի որսորդը սպաննած են զանոնք իրենց թուխս նստելու ժամանակը, եւ այսպէս արգելած են անոնց աճումը: Երբ մարդկային ախորժակը աւելի գութեցուց թռչնոյն կեանքը վերցնելու մէջ, նորաստեղծութիւնն սկսաւ հալածանքն անոր դէմ: Ամերիկացի վաճառական մը առկէ քիչ առաջ երկու միլիոն թռչունի մորթ ծախեց մէկ տարուան մէջ: Ի Լոնտոն 1887ին միակ աճուրդի մը մէջ ծախուեցան 6,000 զրախտահաւ, 5,000 փասիան, 360,000 Հնդկաստանէն բերուած մորթեր, եւ 400,000 բզբուն թռչուն: Այս թուանշանները կու տան զաղափար մը կենդանական կենաց կորուստ գործելու անմիա նորաձեւութեան անսելի աղբեցութեան վրայ:

ՉԱՐԱԳՈՐԾՆԵՐԸ ՎԵՐՍՏԻՆ ՃԱՆՉԱԼՈՒ ԴՅՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ի նիւ Եոթը վերջերս տեղի ունեցած մարդասպանի մը դատավարութեան միջոցին բժիշկ վիաներ աղացուցին թէ առանց զմոտելու անկարելի պիտի ըլլայ ճանչնալ մարդասպանին մարմինն անոր թաղուելէն երեք ամիս ետեւ, նաեւ թէ անկարելի է գիտնալ որ մեռեալ մարմինին մէջ գտնուած թոյնը մահուանէն առաջ թէ ետքը մուտ գտած է հոն:

Տր. Հէրոլտ աղացուցուց թէ, մինչ սպանութեանց քննիչ կարողուած էր, ոստիկանաց կայարանի մը մէջ գտնուող մարմնի մը համար երեկոյ մը երեք կիներէ իւրաքանչիւրը կ'ըսէր թէ իր ամուսնոյն մարմինն է եւ ի վկայութիւն լուսանկար մը կը ցուցնէր, եւ սակայն յայտնուեցաւ որ անոնց ոչ մին այդ մեռած մարդուն կիներէն: Այդ լուսանկարները առնուելէն քառասունհինգ վայրկեան առաջ մեռած էր նա: Ուրիշ ատեն մը կիներ մը տարակոյս չունեցաւ թէ կայարանի շէնքի մը մէջ տեսաւ իր ամուսնոյն մարմինը, սակայն երբ տուն դնաց, քաջառողջ եւ քնոյ մէջ գտաւ զնա: Ուրիշ ատեն մըն ալ այրի մը իր ամուսինը կարծած մէկու մը մարմինը թաղեց, սակայն երեք ամիս յետոյ իր ճշմարիտ այրը յերեւան եկաւ ողջ առողջ:

Վկան ըսաւ որ մահէն երկու ժամ ետեւ մարմիններուն վրայ փռելու նշան կը տեսնուին:

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԲ

ՔԱՐՈՉ

«Աբրահամ ըսաւ, Որդեակ, միտք բեր, որ դուռն քու կեանքդ ատենը քու բարեբեքդ առիթ, այսպէս ալ Ղազարոս՝ չարեքներ: Հիմա տնիկս հոս կը միթարուի, ու դուռն կը տանջուի» (Ղուկ. ԺԶ. 23):

Մեծատան եւ աղքատ Ղազարոսի առաջ յաւէտ եղելութեան մը պատմութիւնը համարելու եմք, զոր Քրիստոս իբրեւ օրինակ մէջ բերած է մեզ հասկցունելու համար թէ հարուստն ի՞նչպէս ապրելու է աշխարհիս վրայ, աղքատն ի՞նչպէս, որպէս զի վախճանն ինն բարի ըլլայ: Քանզի առակը երկրաւոր բաներով հոգեւոր բաներ կը ներկայէ. իսկ այս՝ երկու տեսակ մարդոց վիճակ նկարագրելով՝ նոցա վախճանը կ'իմացունէ: Կը տեսնեմք որ երկուքն ալ կը մեռնին ու Ղազարոս հրեշտակաց ձեռամբ Աբրահամու գոգը կը տարուի վառաւոր հանգիստ վայրելու, իսկ մեծատունն, թէպէտ չքեղ հանդիսիւ կը թաղուի, սակայն դժոխքին մէջ կը բանայ իւր աչքերն եւ կաթիլ մը զովարար ջուրի համար աղաղակած ատենն՝ կ'ընդունի այս պատասխան, զոր բնաբան ըրած եմք:

Արդ ի՞նչ ըսել է Աբրահամու առ մեծատունն ուղղեալ այս խօսքը: Միթէ աստ բարիք վայելողն անդին պիտի տանջուի, ու չարիք կրօն անդին պիտի ուրախանայ անպատճառ: Եթէ այդպէս ըլլայ՝ հարկ կը լինի մեզ որ միշտ նեղուինք ու չարչարուինք ու բնաւ անդորրութիւն մը չունենամք հոս, որպէս զի անդին հանգիստ գտնեմք: Աստուծոյ սկզբունքին եւ կանոնին ազդեալ եղողը ունեցած են զայս մոլոր գաղափար: Այս պատճառաւ սահմաններ են հեթանոսաց մէջ մարմնոյ խոշտանգանք ապաշխարանքներ: Չաղկիչք ըսուած աղանդաւորք այս գաղափարովն են որ ինքզինքնին գանակոծ կը չարչարեն վասն երկ-

ուր պիտի գտնուինք կամ ո՛ւր պիտի բացուին մեր աչքերն : Ո՛հ թէ մեր ամենուս ջանքը ու աղօթքը ըլլայ այն բարի եւ սուրբ ժողովուրդը ըլլալ Բրիտանոսով որոց պահուած կը մնայ երկնային հանգիստը :

Օլաճըգ

Ա. Ե. ԱՐԴԱՆԱՄԵԱՆ

ԱՌԵԼԻ ԿՈՒՆՏԱՆԲ ԹԷ ԿՆԵԴՈՒՆԻՆԲ
ԿԱՄ
ՔՐԻՍՏՈՍ ԱՅՅԵԼՈՒՆ

Տեորակի ձեւով Անգղիերէն հրատարակուած հետագայ յօդուածը, զոր Ամերիկայի Մեթոտիսթ եկեղեցեաց միոյն հովիւը առաջելական արոց մըմով մը տալու համար իր խօսած մի քարոզին մէջ ընթերցաւ, կը թարգմանեմ այն հաւատքով թէ ընթերցողը մասնաւոր թելադրութիւններ ստանալով անկից չպիտի վարանին իրենց առօրեայ կենաց մէջ պատահած մարդասիրական ձեռնարկութեանց օգնելու թէ՛ բանիւ, թէ՛ գործով եւ թէ՛ դրամով :

Գեկտեմբերի վերջերը, զուարթ եւ պայծառ երեկոյ մը Պ. Թովմաս վերադարձաւ իւր գրասենեակէն իւր տան հիւրասենեակը, ուր հանգիստ թիկնաթոռ մը եւ պայծառ կրակ մը իրեն համար պատրաստուած էին : Հանեց իւր ծանր կօշիկները, հագաւ զոյգ մը փափուկ մուճակներ եւ իւր երեկոյեան պատմութեան ծաղերը բոլորովը քաշելով նետուեցաւ թիկնաթոռին վրայ, գոհունակութեան ակնարկ մը նետելով դէպի ձեղունը եւ ապա իւր բոլորովը : Սակայն եւ այնպէս անբուժեան ամպ մը կը ծանրանար իւր ճակտին վրայ : Եւ ի՞նչ կրնար ըլլալ արդեօք Պ. Թովմասի այս մատանջութեան պատճառը : Զննարիտը խօսելով այն օր յետ միջառուր իւր գրասենեակը ընդունած էր քաղերն նշանաւոր բարեսիրական ընկերութեանց միոյն գործակաւորը, որ ջերմապէս խնդրած էր իրմէ իւր անցեալ տարուան բաժնեկիւնը կրկնապատկել : Եւ այս խնդիրը առաջարկուած էր այնպիսի համոզիչ փաստերով եւ ապացոյցներով որ անկարող դառնուած էր մերժողական պատասխան տալու : «Մարդիկ», ըսաւ նա ինքնիրեն, «կը խորհին թէ ես ստակէ չինուած եմ եւ կարծեմ այս չորրորդ անգամն է այս տարի որ այսպիսի բաներու համար ինչ կը խնդրուի բաժնեկիւն կրկնապատկել : Մանաւանդ այս տարի ընտանեկան ծախքերս սովորականէն ծանր եղած են — այս տունը շինել եւ կահաւորել, կապերունը, վարագոյրներ, վերջապէս գնուելու նոր բաներու անձայր շարք մը — իրօք չգիտեմ ի՞նչպէս կարող եմ ստակ մը աւելի տալ բարեսիրական գործոց համար : Դարձեալ, տղոց եւ աղջկանց ծախուց վճարելի տոմսերը կան : ամէն ալ կ'ըսեն թէ իրենց այս նոր տունը դաշն առաջ ունեցածնուն կրկնապատկել պէտք է ունենան : Չեմ գիտեր թէ չիտակ էր արդեօք այս տունը շինելու : Եւ Պ. Թովմաս սկսաւ լռութեամբ նայիլ ձեղունն ի վեր եւ վար նսեւ իւր բոլորովը մեծածախ կարասեաց վրայ եւ յետոյ վառարանին մէջ : Պարտասեալ, նեղեալ եւ թմրած ըլլալով սկսաւ գլուխը տատանիլ : Ծանր քուն մը տիրեց անոր աչքերուն : Գնոյն մէջ սակայն, երբ յանկարծ լսեց դռան բաղխիւնը, ելաւ բացաւ դռն եւ ահա իւր առջեւ երեւցաւ պարզ եւ աղքատ երեւոյթով մարդ մը, որ եղականապէս ծանր եւ քաղցր ձայնով մը կը խնդրէր իւր հետ տեսակցիլ մի քանի ընդէ : Պ. Թովմաս հրամցուց զնա հիւրասենեակը

եւ թիկնաթոռ մը քաշեց անոր համար կրակին մօտ : Օտարականը, ուշադիր հայեցք մը նետելէ վերջ իւր բոլորը, դարձաւ Պ. Թովմասի եւ ներկայացնելով անոր ծախուած թուղթ մը յարեց :

«Այս քու անցեալ տարուան բաժանորդագրութիւնդ է առաքելական գործոց համար : Դու գիտես այդ խնդրոյն կարեւորութիւնը եւ միանգամայն անոր պէտքերը այնքան որքան ես կարող եմ քեզի ըսել : Հիմա եկած եմ հասկնալու թէ կրնամ այս տարուան համար բան մը աւելցունել բաժանորդագրութեանդ վրայ :» Այս ըսուեցաւ ճիշդ առաջուան պէս ծանր եւ հանդարտ ձայնով մը, բայց Պ. Թովմաս իրեն անհասկնալի պատճառաւ մը աւելի չիփթուեց իւր զգաց այս պարզ, աղքատ եւ համեստ մարդուն առջեւ քան երբեք զգացած էր ու եւ ուրիշ մէկու մը ներկայութեանն : Փանի մը բոլոր բոլորովին լուռ մնաց, անկարող ըլլալով պատասխան մը տալու եւ ապա փութկոտ եւ չիփթ կերպով մը սկսաւ մէջ բերել իր պատճառարանութիւնքը, որք քիչ մ'առաջ այնքան իրաւացի եւ գոհացուցիչ թուած էին իրեն — ժամանակին գէշութիւնը, ստակ հաւաքելու դժուարութիւնքը, ընտանեկան ծախքեր, եւն, եւն : Օտարականը հանդարտութեամբ անգամ մ'ալ գնեց այն ընդարձակ սենեակը որ դարդարուած էր այնքան ճոխապէս եւ առանց բացատրութեան ետ առաւ վաճառականէն թուղթը զոր քիչ մը առաջ անոր մատուցած էր : սակայն անմիջապէս ուրիշ մը ներկայացուց անոր : «Այս է քու անցեալ տարուան բաժանորդագրութիւնդ կրօնական Տեորակի Ընկերութեան : Բան մը կրնամ յաւելուլ ատոր վրայ : Դու գիտես արդէն թէ որչափ ծառայութիւն մատուցած է այդ ընկերութիւնը եւ որչափ աւելի կը փափաքի ընել միայն եթէ քրիստոնեայք հաճին հայթայթել միջոցներն : Չեմ զգար թէ կոչում կ'ըլլայ քեզ բան մը աւելցնել ատոր վրայ :» Պ. Թովմասի շատ դժուարը եկաւ այս նոր խնդիրը : Բայց օտարականին մեղմ կերպերուն մէջ մասնաւոր բան մը կար որ կը սանձէր զինքը : Ուստի պատասխանեց թէ թէեւ մեծապէս կը ցաւէր, սակայն իւր պարագաները այնչափ նեղ էին որ այս տարի չէր կրնար գիւրութեամբ բան մը աւելցնել իւր բարեսիրական արոց վրայ : Օտարականը կրկին ետ առաւ թուղթը առանց պատասխանի մը, բայց անմիջապէս Աստուածաշնչի Ընկերութեան բաժնեկիւնը ներկայացուց եւ քանի մը պարզ այլ աղբու խօսքերով յիշեցուց անոր այդ հաստատութեան քաջամանօթ օգուտները, միանգամայն խնդրելով բան մը աւելցնել իւր նուիրատուութեան վրայ : Պ. Թովմասի համբերութիւնն հատաւ : «Ձեզի քեզի թէ անցեալ տարի տուածէս աւելի բան մը չեմ կրնար տալ ի նպաստ ու եւ է բարեսիրական գործոց : Այս օրերս կը թուի թէ վերջը չի դար այսպիսի խնդրանաց : Ամենէն առաջ երեք կամ չորս բարեսիրական նպատակներ ներկայացուած էին եւ պահանջեալ դումարներն ալ խիստ չափաւոր : Հիմա այդ նպատակներ կ'աճին օրէ օր, ամէն օր մեզմէ ստակ կ'ուզուի, եւ անգամ մը տալերնէս վերջ ամէն ալ կը խնդրեն որ մեր բաժնեկիւնները կրկնապատկեն եւ ետապատկեն : Ասոր ծայրը չի գար, ուստի աւելի լաւ կ'ըլլայ եթէ մենք կանգ առնուինք ու եւ չափի մը վրայ :» Օտարականը ետ առաւ թուղթը, կանգնեցաւ եւ իւր աչքերը

յաւելով իւր խօսակցին վրայ՝ խօսեցաւ միայնպիսի ձայնով որ նորա հոգեւոյն խորը թափանցեց :

«Տարի մը առաջ այս իրկուն դու կը խորհէիր թէ քու աղջիկդ մահուան անկողնոյ մէջ պառկած էր, եւ տաղանայեղ աչքերդ իսկ չէիր կրնար գոցել գիշերային հանգստեան համար : Որո՞ւ աղաչեցիր բոլոր այն գիշերը :» Վաճառականը յուզմամբ վեր նայեցաւ : Կը թուէր թէ փոփոխութիւն մը տեղի ունեցած էր ամբողջ կառավարութեան մէջ իւր այցելուին՝ որ աչքերը սեւեռած էր իւր վրայ հանդարտ այլ բուն եւ թափանցող արտայայտութեամբ մը : Եւ քաջուեցաւ նա, ծածկեց իւր երեսը ձեռաց մէջ եւ պատասխան չտուաւ : «Հիմա տալ առաջ», շարունակեց օտարականը, «եթէ գերդմանին ծայրը հասած կը կարծէիր ինքզինքդ եւ կը խորհէիր թէ եթէ մեռնէիր, բոլորովին անպատասխար եւ երեսի վրայ պիտի թողուիր անօգնական դաւալներէ բաղկացեալ ընտանիք մը : Հիմա տարի առաջ քու այդ վիճակիդ մէջ կը յիշեմ ի՞նչպէս աղօթեցիր : Ո՞վ աղատեց քեզ այն ատեն :» Օտարականը կանգ առաւ պատասխանի մը համար : Բայց մահաշունչ լուր թիւն մը կը տիրէր միայն : Վաճառականը ծոցեալ բոլորովին նկուն եղած մէկու մը նման եւ յեցուց իւր գլուխը առջեւի նստարանին վրայ : Օտարականը աւելի մօտեցաւ եւ շարունակեց աւելի ցած այլ առաւել աղբու ձայնով մը, «Կը յիշեմ տոնեակինդ տարիներ առաջ այն ժամանակներն երբ կը զգայիր ինքզինքդ այնքան կորուսեալ, այնքան անօք եւ այնքան անյոյս, երբ ցորեկներ եւ գիշերներ աղօթքով կ'անցունէիր եւ երբ կը խորհէիր թէ աշխարհներ պիտի տայիր ժամուան մը վատահոլութեան համար թէ մեղքերդ ներուած էին քեզի : Ո՞վ լսեց քեզ այն ատեն :» «Եւ Աստուածս եւ իմ Փրկիչս», պատասխանեց վաճառականը տրտմազին զգացմամբ մը փոփոխելով : «Ո՛հ, այո՛, նա էր որ ներեց ինձի» : «Եւ արդեօք նա երբեք դանդանտեցաւ թէ դու անքան յաճախելի գիմեցիր անոր քու կարօտութեանդ համար :» հարցուց օտարականը յանդիմանական քաղցրութեամբ մը : «Բայց ինչ եւ իցէ», յաւելցուց նա, «այո՛մ կը հաւանքս եւ կը խոստանամ որ այս իրկունընէ սկսեալ այլ եւս լաւ մը չխնդրես իրմէ եթէ նա եւս այս գիշերէն սկսեալ քեզմէ բան մը աւելի չխնդրէ :» «Ո՛հ, ո՛չ, ո՛չ երբեք», զոչեց վաճառականը օտարականին ոտքը իյնալով : Բայց երբ այս խօսքերը կ'ըսէր, կը թուէր թէ իւր այցելուին կերպարանը կ'աներեւութանար, եւ ինք արթնցաւ իւր քունէն բոլոր հոգին իւր մէջ խոտլած : «Ո՛հ, Փրկիչս, ի՞նչ կ'ըսէի ես», զոչեց նա : Առ ամէնը, առ ամէն բան : յիշաւ ինչ է բոլոր ունեցածս քու ինձ ըրածիդ փոխարէն :»

Պոսթըն Ե. ԱՐԴԱՆԱՄԵԱՆ

Վաղը, ժամը 8½-ին, ըստ Թուրքաց, Պայպըլ Հաուսի մատրան մէջ տեղի պիտի ունենայ Կ. պոլսոյ Երիտ. Քրիստ. Ընկերակցութեան եռամսեայ ընդհանուր աղօթից ժողովը, յորում պիտի խօսին երկու պատուաւոր անձինք : Եղբարք եւ քորք կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ սոյն հոգեւոր պաշտաման :

ՀԱՆՂԵՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Մարտ 5 քստ ցուծ., եւ մարտ 17 քստ Լատ. 1894

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լորտ Ռոզպէրի անցեալ շաբթու ամբողջացուց իր դահլիճը: Տասնեւեօթն նախաբարներէն տասնեւեօթինը կը դառնուէին Մր. Նլատսթընի դահլիճին մէջ, թէպէտ չորսին պաշտօնները փոխուած են: Իրօք միայն մէկ նոր մարդ բարձրացած է նախարարութեան պաշտօնի: Մր. Հըրպըրթ Նլատսթըն, որդի հրաժարեալ Նախարարատեւերն, վերատեսուէ կարգուած է Հանրօգուտ շինութեանց: Այս չընէր զնա դահլիճին անդամ, այլ անհրաժեշտ կ'ընէ անոր վերընտրութիւնը. եւ որովհետեւ վերջին ընտրութեան ժամանակ քուէից փոքրիկ առաւելութիւն մը ստացաւ, կարելի է որ պարտութիւն կրէ, այսինքն վերընտրութիւն: Ինչպէս որ Լորտ Ռոզպէրի վրայ իրենց վստահութիւնն յայտնեցին, բայց փառնէլեանք որ եօթն ամիս միայն ունին խորհրդարանին մէջ՝ յայտարարութիւն մը հրատարակեցին ըսելով, «Լորտ Ռոզպէրի եւ անոր արդի դահլիճին վրայ վստահութիւն չունինք, եւ կը խրատենք մեր հայրենակիցները որ իրենք ալ չունենան»: Նախարարութիւնը իր յայտարարութիւնն ըրաւ երկուշաբթի օր երբ վերստին գումարեցաւ խորհրդարանը: Ծանոց թէ ըստ պետութեանց հետ յարաբերութիւնը խաղաղական են, յիշեց այն բանակցութիւնները որ հիմա Ռուսիոյ հետ կ'ըլլան կեդրոնական Ասիոյ մէջ սահմանադրութեան հաստատման համար եւ յոյս յայտնեց թէ Ալիքիէի մէջ անգղիական եւ ֆրանսական զօրաց ընդհարումէն յետոյ եկած դժուարութիւնը պիտի հարթուի գոհացուցիչ եղանակաւ: Գահաճառը կը ծանուցանէ թէ նաւային զօրութիւնը պիտի աւելցուի, եւ թէ Իռլանտայի կացութիւնը բարեկարգ է, բայց ոչինչ կ'ըսէ Լորտերու ժողովին կամ իսլամական ինքնօրինութեան ծրագրին վրայ: Լորտ Ռոզպէրի նախարարապետութիւնը սիրով կ'ողջունուի գերման մամուլին կողմէ, վասն զի այս լորտը պատուական տպաւորութիւն մը թողուց երբ յատուկ պաշտօնով Պերլին զրկուեցաւ 1885ին:

Ազատական այլ եւ այլ ակումբներ Մր. Նլատսթընի ուղարկած են իր պաշտօնէ հրաժարելուն առթիւ իրենց ցաւոց յայտարար որոշմանգրներ եւ մաղթած են որ տակաւին վայելէ արժանեօք շահուած հանգըստեան շատ տարիներ: Ծերունի քաղաքագէտը անցեալ շաբթու սաստիկ պաղ առաւ եւ ստիպուեցաւ անկողնոյ ծառայել, բայց հիմա աւելի աղէկ է:

Յետ երկար բանակցութեանց, Մէլիւայի խնդրոյն լուծման համար Սպանիոյ եւ Մալթայի միջեւ կնքելի դաշնագիրը ստորագրուեցաւ: Սպանիա կ'ընդունի 20 միլիոն ֆրանքի պատերազմական տուգանք մը, որոյ 5 միլիոնն անմիջապէս պիտի վճարուի եւ մնացեալը՝ 2 միլիոն ֆրանքի տարեկան մասնավճարներով: Երբ Մալթա կարող չըլլայ հատուցանել այս պարտքը, մաքսատուներէն չորսը պիտի զրուին Սպանիացեոց հսկողութեան ներքեւ մինչեւ վճարուի պարտքը: Չէզոք երկիր մը պիտի թողուի Մէլիւայի չուրջ, Մալթայի վեհապետը կը հաւանի մարդուած զօրքեր դնել հոն բնիկ ցեղը բարեկարգութեան մէջ պահելու համար,

եւ սպանիացի հիւղատոմսեր պիտի հաստատուին ի մէջ եւ Մալթա: Իրաւախոհական լուծում է այս եւ նուազ քան զոր կ'ակնկալէր Սպանիա: Կը հաշուուի թէ այս խնդրոյն համար Սպանիա ենթարկուած է ծախքի մը որ խոստացուած տուգանքին գրեթէ չորեքպատիկն է: Բայ աստի, Սպանիա ունեցած է բազմաթիւ սպանիալ եւ վերաւորեալ: Այսու ամենայնիւ, այս կարգադրութեամբ երկու կողմանք ալ կը հանգչին. եւ կ'ըսուի թէ մարաջախտ Բամիոս գիւհանագիտական բաւական կարողութիւն ցուցած է բանակցութեանց մէջ:

Սլոնոպոլի Ծանկէայի թղթակիցը կը հետադրէ հետադայն. Հիմա աւարտած է ռազմային կարեւոր երկաթուղին որով թիէնցին կը կապուի Մեծ Պարսպին արեւելեան ծայրը դառնուած Ծանկայ-Բուան քաղաքին հետ, ուրկէ երկաթուղոյ գիծը կ'երթայ վար դէպի Լիաթուրկի ծովախորշը: Անցեալ շաբթու նոյն երկաթուղեաւ ուղևորեցաւ Լոնտոնի չինական նորընտիր դեսպանը: Նա կարող եղաւ այդ գիծին շնորհիւ ուղղակի ծովեզր հասնիլ եւ շոգենաւ նստիլ Ծանկէայ երթալու համար, փոխանակ պարտաւորուելու ձմեռն անցնել ի թիէնցին կամ ցամաքէն դահաւորակով ձամբորդել գրեթէ հազար մղոն տեղ, վասն զի թիէնցին կը սառի գեկտեմբերէն մինչեւ մարտ: «Երկաթէ ձիուն» (վայրաշարժ մեքենայ) Ձինու Մեծ Պարսպին հետ այս հաղորդակցութեամբ նոր ժամանակները նշանաւոր կ'երայով կը կապուին հեռաւոր անցեալին հետ:

Մեծ պատրաստութիւնք կը տեսնուին յառաջիկայ նոյեմբեր ամսոյ մէջ տօնելու համար Ձինու այրի կայսրուհւոյն ծննդեան վաթսերորդ տարեդարձը: Այս այրուոյն ամուսինը կայսր եղաւ 1860ին եւ յաջորդ ունեցաւ իր որդին, որ անգլաւակ մեռաւ եւ որուն յաջորդեց իր հօրեղորորդին, արդի կայսրը, որ սակայն ըստ չինական սովորութեան անոր որդեգիրն եղաւ:

Մր. Էտիսըն կատարելագործած է այն գործիքը որով կը լուսանկարէ շարժման մէջ եղող առարկաներ եւ փորձած է դայս փոքրիկ խմբակի մը առջեւ: Այս նորահնար գործիքին սկզբունքը կը կայանայ յոյժ կարճ ժամանակամիջոցի մէջ լուսանկարչի մթասնեակի միջոցաւ շատ մը տպաւորութիւններ առնելու մէջ, այս կերպով ընդունելով ընտրուած առարկային կամ անձին ամբողջ շարժման շարունակական լուսանկարը: Լուսանկարները այնպէս արագ կը յաջորդեն իրարու որ չկրնար նշմարուիլ թէ ժամանակ կ'անցնի ընդունուած տպաւորութիւններուն միջեւ, եւ պատկերներուն շարքն արդեամբք կ'ըլլայ մէկ պատկեր միայն:

Արեւմտեան Ալիքիէի անգղիական զօրքերն սկսան գործել Ֆոտի Սիւնի առաջնորդութեան տակ գտնուած բնիկներուն դէմ, որք ինչպէս անցեալ շաբթու ծանուցինք պարտութեան մասնեցին Անգլիացիներու փոքրիկ ջոկատ մը: Երբ վերջին հեռագիրները զրկուեցան, Անգլիացիք քիչ մը կուուելէ ետքը զրաւած էին երկու գիւղ եւ կամպիւս գետին վրայ գտնուած իրենց թնդանօթակիր նաւերուն օգնութեամբ կը պատրաստուէին յարձակիլ Ֆոտի Սիւնի ամրութեանց վրայ ի կոնքոր:

Հունգարացի ծերունի հայրենասէր Լուի Բոշութ ծանրապէս տկարացաւ ի թուրին, բայց սկսած է աղաքնիլ:

—Հարաւային Ալիքիէի մէջ Չամպէրի վրայ ընդհարում մը տեղի ունեցեր է Անգլիացեոց եւ Փորթուգալցիներուն միջեւ: Անգլիական ընկերութիւն մը ցամաքի վրայ կը հաստատէր հեռագրական թել մը եւ թելը կ'անցնի Փորթուգալցոց մէկ նեղ երկրէն ի թէթէ: Փորթուգալցիք արդեւ յարուցին եւ բրիտանական թնդանօթակիր մը հրամանատարը զօրք հանեց ցամաքը եւ կրակ ըրաւ Փորթուգալցիներուն վրայ: Այս շատ ցաւալի է, մանաւանդ որովհետեւ հեռագրական գծին նկատմամբ երկու կողմաւորութիւնները կը բանակցէին բարեկամական կարգադրութեան մը յանգելու յուսով:

Մր. Տոսըն, որ զրկուած էր ստուգել Մաթապէններու Լոպէնկուլա թագաւորին մահուան զրոյցներուն ճշմարտութիւնը, վերադարձած է ի Բէյի Թաուն եւ կը տեղեկագրէ թէ յունուարի 23ին թագաւորը տեղէ մեռեր է Չամպէրի 40 մղոն հեռի տեղ մը: Մր. Տոսըն ժողովրդ եւ թաղեր է Ուիլսըն հարկւրապետին եւ իր ընկերակիցներուն ոսկրները:

Ֆրանսական նախարարութիւնը յոյժ գոլելի գործ մը ըրաւ: Բաւական ժամանակ առաջ փարիզու արուարձաններէն Սէն-Տընի քաղաքապետը հրամանագրով մը արգելած էր կրօնական խորհրդանշաններ գործածել յուղարկաւորութեան հանդէսներու մէջ եւ պատուիրած էր որ ոչ մի եկեղեցական զգեստաւորեալ ընկերակցի դագաղին եկեղեցիէն ի գերեզման: Կրօնական նախարար Մ. Սիւրէլէր Երեսփոխորդին մէջ ըսաւ թէ այս անօրինութիւնը վերցուած է Պետական խորհրդոյն հրամանաւ: Կառավարութեան կարծիքն է թէ ժամանակ է արդ համոզել երկիրը թէ կրօնային ներողամտութեան մեծ սկզբունքը պէտք է անխտիր ի կիր առնուլ ամէն կրօնական գործի մէջ, եւ այս կերպով վերջ մը դնել այլանդակ վէճերու եւ հանդարտութիւն տալ ժողովրդեան մտաց: Այս յայտարարութիւնը դայրացոց Արմատականները եւ գրգռեց դանձը բողոք բառնալ նախարարութեան դէմ առաջնորդութեամբ Մ. Պրիսոնի եւ Մ. Կոպլէի: Մ. Սիւրէլէր ըսաւ թէ եկեղեցին հիմա Հանրապետութեան յարած է եւ ուստի նոր աշխարհավարութիւն մը հարկ անհրաժեշտ է: Նախարարապետ Մ. Բաղիմիր փէրիէ ըսաւ թէ եկեղեցոյ եւ պետութեան միջեւ մղուած տառամտայ պայքարին մէջ պետութիւնն յաղթական հանդիսացած է: Պետութիւնն ունի իրաւունքներ զորս պարտ է չեշտել, բայց երբ խնդրուեցաւ թոյլ չտալ որ այրիացեալ մօր մը որդւոյն կամ ամուսնոյն դագաղին առջեւէն խաչ մը տարուի մինչեւ գերեզման, այդ հալածանք էր: Եւ կառավարութիւնը ընդդիմացաւ: Մ. Պրիսոնէ առաջարկուած օրակարգ մը, որով իսկապէս կը պախարակուէր նախարարութեան ընթացքը, մերժուեցաւ 187ի դէմ 291 քուէով:

Սէն-Բէյի սապէս կը խօսի նոր գիւտի մը վրայ: Կ'ըսուի թէ վերջապէս լուծուած է ելեկտրականութիւնը կառքերու իրեն շարժիչ զօրութիւն գործածելու խնդիրը եւ թէ քանի մը օրէ հետէ Լոնտոնի փողոցներուն մէջ ելեկտրական զօրութեամբ վարուող կառքը, որով ծրարներ կը փոխադրուին տեղէ տեղ, նախկին ելեկտրաշարժ սայլերուն նման խաղալիկ մը չէ, այլ գործնական յաջողութիւն մը: Կը նմանի սովորական երկէն բայց անքեղի կառքի մը: Կը

վարուի այնպիսի դրութեամբ մը որով կա-
րելի է, առանց նոր երկարականութիւն
յառաջ բերելու, 50 միլիոն տեղ երթալու հա-
մար բաւելու չափ շարժիչ զօրութիւն միջե-
րելի մէջ. կրնայ որ եւ իցէ արագութեամբ
ընթանալ մինչեւ ժամը տասն միոն, կառքը
կառավարել դիւրին է, եւ ներսի կողմը
լուսաւորուած է երկարական երկու լամ-
բարով. կ'ըսուի թէ ծախքը ձիով վարուած
նոյն մեծութեամբ եւ զօրութեամբ կառքի
մը ծախուց կէսն է: Եթէ սխալ չկայ այս
խօսքերուն մէջ, պէտք է հասկնալ թէ
քանի մը տարիէն ձի պիտի չգտնուի Լոն-
տոնի փողոցներուն մէջ: Արդիւնքը ամէն
կերպով ազէկ պիտի ըլլայ: Ոչ միայն աւելի
պիտի աժանայ երկաթուղեաւ ուղևորու-
թիւնը եւ փոխադրութիւնը (միաձի սայլակ-
ներու սակագինը պիտի ըլլայ վաթսու-
նիարա), այլ եւ փողոցներու մէջ անցու-
ղարձի արգելքները մեծապէս պիտի նուա-
զին: Զիտը իրենց քաշած կառքերէն քիչ
տեղ չեն բռներ, երբեմն աւելի անգամ կը
բռնեն: Կառքով պտոյտի համար ոչինչ կը
հաւասարի երկարաշարժ կառքին, վասն
զի այս երբեք անպատրաստ չըլլար լաւ
չնոգացուած ախոռէ մը յառաջ եկած ան-
պատեհութեանց պատճառաւ: Վերջապէս,
եթէ մեծապէս նուազի ձիոց խնդրանքը,
աշխատանքի դասակարգին համար դարձեալ
կարելի պիտի ըլլայ վայելել բոլոր մարմնա-
մարզներէն ամենէն առողջարարը, որ է ձի
հեծնել:

—Ռայլսթիլը երրորդ ընթերցմամբ ըն-
դունեց գերմանական առեւտրական դաշ-
նագիրը:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անցեալ ուրբաթ օր կայսերական հրա-
մանաւ 30 ոչխարի միս եւ 200 քաշ հաց
բաշխուեցաւ էյուպի աղքատներուն:

—Տպագրական տեսչութեան ներքին
մամլոյն տնօրէն Պէնճէթ պէյի Պաշայի աս-
տիճան շնորհուեցաւ:

—Ինչպէս գիտեն մեր ընթերցողները,
մայրաքաղաքիս թուրք թերթերէն ամենէն
արթունը եւ արժանատեալն է առաւօտ-
եան Սապաթ թերթը: Հաճութեամբ կը տես-
նենք թէ անոր արտօնատիրոջ, Միհրան
էֆի, շնորհուած է Իւլայի Բ. կարգը:

—Սէլանիկ քաղաքին բարգաւաճման պատ-
ճառաւ հարկ եղած է աւելցնել տեղւոյն թա-
ղապետական ծախքերը, մանաւանդ այլեւ
այլ մասնագէտներու եւ ճարտարագէտներու
համար: Այս ծախքերն ընելու համար ու-
րոշուած է քաղաքին կալուածական տուր-
քերը գանձել մայրաքաղաքի մէջ առնուած
տրոց համեմատութեամբ:

—Բերիոյ կուսակալութեան մէջ ոչխա-
րաց 10 կամ 15 առ հարիւրը զոհ դա-
ցին ձմրան խստութեան եւ այն հիւան-
դութեան որ յետոյ ծագեցաւ անոնց մէջ:
Մի եւ նոյն ժամանակ ոչխարաց արտածու-
մը շարունակուեցաւ մինչեւ որ մօի գինը
բաւական բարձրացաւ նահանգին մէջ: Այս
պատճառաւ կուսակալութեան գլխաւոր
քաղաքէն շրջուած հրամանագիր մը կը
պատուիրէ ժամանակ մը ոչխար չհանել
նահանգին սահմաններէն:

—Որթալուիճը մեծ վնաս հասցուցած է
Ռուսմանիոյ այգիներուն, ուստի Ռուսա-
նիոյ կառավարութիւնը Բ. Դոնէն թոյլ-
տուութիւն խնդրած է թուրքիոյ մէջ ստա-
նալ հարկաւոր քանակութեամբ լաւ տե-

սակէ որթատունկեր, եւ այս թոյլտու-
թիւնը շնորհուած է:

—Վեհ. Սուլթանը իր համակրութիւնն
յայտնած է Եգիպտոսի Ստիվին, շնորհելով
անոր Վոսիորի վրայ ապարանք մը, ուր
կրնայ հաստատուիլ ամառը Եգիպտոսի տա-
քէն հեռի:

—Հանրային պարտուց վարչութեան նա-
խագահ Մ. Պերէթի պաշտօնավարութեան
չըջանն ըստ կանոնի լրացաւ մարտ 1/13ին:
Նոյն վարչութեան խորհրդոյն անդղիական
պատուիրակ Մ. Բայարտ կը ստանձնէ
նախագահութիւնը ներկայ տարւոյն հա-
մար:

—Համպուրկի եւ Նիւ Եորքի միջեւ
երթեւեկող գերմանական շոգեհաւուց գե-
ղեցկագոյններէն մին, Ֆլեյթ Պէյք, ընկե-
րութեան կողմէ փետրուար 1ին Նիւ Եորքէ
ճամբայանուեցաւ դոստաշրջիկներու բազմու-
թիւն մը բերել որ պիտի այցելեն Միջերկ-
րականի ծովեզերայ այլ եւ այլ երկրները:
Շոգեհաւուն հոս հասաւ երկուշաբթի օր,
եւ մեկնեցաւ հինգշաբթի օր յետ միջօրէի:
Ուղևորները կը բաղկանային իբր 250 Ամե-
րիկացիներէ եւ իրենց ընտանիքներէն, եւ
իբր 50 Գերմանացիներէ: Վեհ. Սուլթանը
ուղևորներուն մեծ մասին արտօնութիւն
շնորհեց այդիւլ թոփ Գափուի եւ Պէյլէրպէյի
պալատները եւ նաւը զրկեց անուշեղէն եւ
«էլեքէ» որք ծափահարութեամբ ընդունուե-
ցան ուղևորներէն:

—Կառավարութիւնը Տէօյ Պանքէն Մ.
Բաուլայի հետ համաձայնութեան եկած է
40,000,000 ֆրանքի փոխառութեան մը հա-
մար, որոյ տարեկան 4 առ հարիւր տոկոսը
եւ 1 առ հարիւր գլխավարը պիտի ապա-
հովուին Ռուսիոյ երկաթուղւոյն հասոյթին
կառավարութեան բաժինէն: Զրոյց կայ
նաեւ թէ հին փոխառութիւններէն ալ ու-
մանց տոկոսները պիտի զեղուին, որով
ուրիշ եկամուտներ աղատ կը մնան գործած-
ուելու իբրեւ հիմ մը տոկոսաբեր նոր ար-
ժէթուղիներու ի հրապարակ հանման: Այս
երկրորդ գործողութիւնը բոլորովին ստոյգ
չէ տակաւին:

—Օսմ. Պանքային Զմիւռնիոյ մասնաճիւ-
ղին տնօրէնը քննած է նոյն պանքայի նոր
մասնաճիւղերը Ալա շէհիբի, Մանիսայի եւ
Պերդամայի մէջ, եւ գտած է թէ հետզհետէ
կարեւորութիւն կը գտնեն յաջ հասարա-
կութեան: Օսմ. Պանքան կը խորհի իր
գործն ընդարձակել նոր մասնաճիւղեր հաս-
տատելով Հոգոսի եւ Արշիպեղագոսի ու-
րիշ քանի մը կղզիներու մէջ:

—Մարտի 1ին ընկերութիւնը վերջերս
Անգղիոյ մէջ գնեց նոր շոգեհաւ մը որ իր
նաւերէն մեծագոյնը եւ գեղեցկագոյնն է:
Ունի 2,700 տակառաջափ տարողութիւն եւ
նորագոյն դրութեամբ մեքենաներ: Հարուստ
Անգղիացւոյ մը համար, որ հիմա սնանկա-
ցած է, շինուած էր իբրեւ դոստանաւ:
Ուստի հոյակապ են սենեակներուն սար-
ուածները:

—Սէլանիկ-Մանասթըր երկաթուղւոյն
շինութիւնն արագ յառաջ կ'երթայ եւ մօտ
է աւարտելու: Այդ գծին վրայ շատ ներք-
նուղիներ եւ կամուրջներ կան եւ ումանք
շատ երկայն են եւ գործը կը դժուարացը-
նեն: Սակայն կառավարութիւնը հաւանականա-
պէս մինչեւ մարտամայիս սկիզբը պիտի կրնայ
բանիլ մինչեւ Մանասթըր, եւ օգոստոսին
տեղի պիտի ունենայ ամբողջ գծին բա-
ցումը:

—Կայս. բժշկական վարժարանին մօտ

միջբոստանական աշխատանոցին շինու-
թիւնը աւարտելու վրայ է, եւ Տր. Նիքոլի
օգնական մը ընտրուած է Փարիզու Փաս-
թէօրեան Հաստատութեան երկրասարք
բժիշկներէն մին, որ քիչ ժամանակէն պի-
տի դայ սկսիլ իր գործը: Օգնականին տա-
րեթուակը պիտի ըլլայ 4,000 ֆրանք:

—Ալաշկերտի կողմերը ծագած հնապե-
ան ջնջուած կ'երեւի: Մայրաքաղաքիս մէջ
օրական քանի մը դէպքեր տակաւին կը
պատահին. սակայն հիւանդութիւնը սատ-
կանալու հակամիտութիւն չյուցներ, թի-
պէտ անցեալ շաբթուան տաք օդը անոյ
սաստկանալուն նպաստաւոր կրնար հա-
մարուիլ:

—Անցեալ ուրբաթ առաւօտ կանուխ հրդե-
ծադեցաւ Գատըքէօյի մէջ եւ հովի սատա-
կութեան պատճառաւ ծաւալեցաւ: Հա-
կառակ ամէն ջանից, քառասուն տուն եւ
չորս հինգ խանութ աչրեցան: Կրպի
սկսաւ նպարավաճառի մը խանութէն, որ
նոր ապահովագրուած էր 100 ոսկու:
Նպարավաճառը ձերբակալուած եւ հար-
ցաքննութեան ենթարկուած է:

Հայոց Պատրիարքը անցեալ շաբթու-
թուրքիոյ բոլոր առաջնորդներուն շրկեց
չըջանքական մը, յորում կը նշանակէ վը-
տանդները որոց կ'ենթարկի ամբողջ հայ
հասարակութիւնը ուրեք ուրեք տեսեալ
ապօրինաւոր շարժումներուն պատճառաւ,
եւ կը ծանուցանէ թէ եկեղեցականաց պար-
տականութիւնն է անտարբեր չմնալ այս
շարժումներուն հանդէպ: Ուստի կը պատ-
ուիրէ առաջնորդաց (1) յորդորել եւ համո-
զել ժողովուրդը թէ Հայ ազգին ամբողջ
թիւնը ոչ կ'ուզէ անհաճոյ ըլլալ օսմ. կա-
ռավարութեան եւ ոչ կ'ուզէ անոր ուշադ-
րութիւնն հրաւիրել անվայել ձեռնարկնե-
րով, որ արդիւնք չեն կրնար ունենալ, եւ
մեղապարտ ըմբոստութեամբ. (2) խրատել
աղէտները որ օտար չարամիտներու պատ-
րաստած ծուղակներուն մէջ չլինան, նաեւ
կառավարութեան մատնել այնպիսիները որ
չեն անսար այս խրատներուն. (3) չթո-
ղուլ որ ժողովուրդը հաւաքաբար եւ ազմա-
կից ժողովներով խառնուի անհատներու գոր-
ծոց, այլ ամենուն զգացնել թէ անհատները
պարտին իրենց անձնական բողոքները ներ-
կայել տեղական իշխանութեանց որք կը
պատժեն ամէն դասակարգի յանցաւոր-
ներ. (4) երբ իրենց հօտէն ումանք վրէժ-
խնդրութեամբ կամ շահասիրութեամբ ու-
րիշներու դէմ ստալօք տեղեկութիւն հա-
ղորդեն կառավարութեան, զայնպիսիս յոր-
դորել որ ետ կենան այդպիսի ձեռնարկ-
ներէ. (5) յորդորել ժողովուրդը յիշել թէ
Քրիստոնէութիւնը կը պահանջէ խաղաղու-
թիւն, նաեւ հնազանդիլ հաստատել իշ-
խանութեանց, եւ թէ պարտական են հնա-
զանդիլ Քրիստոնէութեան այս պատուէրին:

ԳՐԱՄԱԿԱՆ			
Մարտ 5/17, 1894			
Գոնտոլտէ	26	3 Բուս. երկ. Բաժին	107 50
Պարտուց Յարգարման Թղթագրամ (Թասթէյէ)			
Տիւրքու Գայմէսի	48	Թահլիլատ Ե 0	96 20
ԳՐԱՄԲ, օսմ. սկիզբ 100 է			
Մեծիտիյէ	408	4 Ռուսիոյ ԸՄԼ	90
Մեթալիք	97	Նարդէն	87 30
Պէշիք	401	40 Գրեմից	54 45
Ալթըլըք	404	Անգլ. Բազմ	410 45
Մանր արծաթ	403	Մանէթ Թղթ.	8 52

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՅՈՐ ՊՅՈՒՅԵՆԵ
Ֆինանսըր Եղուշը, Ալեքիզան Խան